

Jan Miklín – Jiří Kmet

Popularizace poznatků o krajině a přírodě CHKO Pálava

Úvod

Jedním z úkolů orgánu státní správy pověřených péčí o zvláště chráněná území by měla být práce s veřejností – předávání poznatků o krajině a přírodě, vysvětlování prováděných managementových opatření a nutnosti řízené péče o rezervace či popularizace nejnovějších vědeckých výsledků týkajících se chráněných území. Cílem tohoto příspěvku je představit některé z aktivit Správy CHKO Pálava a spolupracujících subjektů, které se tématem popularizace poznatků o krajině a přírodě Pálavy a jejího okolí v nedávné době zabývaly.

Naučné stezky a informační tabule

Naučné stezky a informační tabule patří k nejoblíbenějším způsobům interpretace přírodního dědictví. Přímou rezervací bylo zřízeno několik naučných stezek a umístěno několik informačních tabulí. Nejstarší naučná stezka, vybudovaná v roce 1977, vede okolo Děvína. Její současná podoba vznikla v roce 2003 a průběžně probíhají úpravy a reinstalace jednotlivých panelů. Naučná stezka na Turoldu byla zbudována v roce 2001. O několik let později vznikl u jeskyně na Turoldu geopark s výstavou různých druhů hornin (nejen z území CHKO Pálava). Nejnovějšími přírůsky návštěvnické infrastruktury v CHKO Pálava jsou informační tabule realizované podle jednotné koncepce Agentury

[illegible]

Jeden z panelů realizovaný podle jednotné koncepce Agentury ochrany přírody a krajiny ČR pro maloplošná zvlášť chráněná území

ochrany přírody a krajiny ČR (AOPK ČR), umístěné při vstupech do všech maloplošných zvláště chráněných území (MZCHÚ), a naučná stezka na Svatém kopečku.

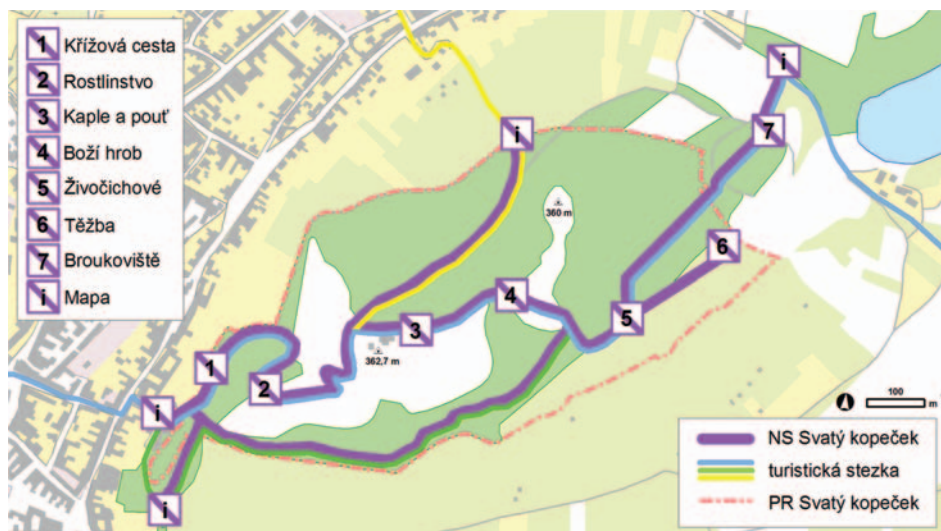
• Informační panely MZCHÚ

Jednotné informační panely byly pořízeny v roce 2014 v rámci projektu „Posílení návštěvnické infrastruktury“ ke všem MZCHÚ ve správě AOPK ČR na území celé ČR. Na Pálavě jich bylo instalováno celkem 26 a u každého chráněného území je minimálně jeden tento panel. Obsah odpovídá současnému trendu, nezahluje návštěvníka informacemi a zaměřuje se spíše na upoutání jeho pozornosti. Bližší informace může návštěvník získat prostřednictvím QR kódů, které jsou součástí každého panelu a odkazují na webové stránky s podrobným popisem rezervací.

• Naučná stezka po Svatém kopečku

Přírodní rezervace Svatý kopeček u Mikulova je charakteristickým reprezentantem pálavské krajiny, místem, které spojuje přírodní hodnoty s kulturním dědictvím. Předběžný projekt vybudování naučné stezky byl na SCHKO Pálava připraven již delší dobu, avšak jeho realizace byla podmíněna získáním finančních prostředků, což se podařilo v roce 2014 v rámci projektu „Obnova a využití kulturně-historické krajiny Svatého kopečku v Mikulově“, jehož nositelem bylo město Mikulov. Texty na jednotlivé tabule naučné stezky připravila ve své diplomové práci Magdalena Školudíková (ŠKOLUDÍKOVÁ 2013), finální podoba textů byla konzultována s odborníky na jednotlivá témata. Samotná realizace naučné stezky proběhla na jaře 2015.

Naučnou stezku o délce 2,2 km doprovází celkem jedenáct panelů – sedm tematických a čtyři úvodní. Úvodní panely, které jsou umístěny při vstupu do rezervace, obsahují panoramatickou mapu Svatého kopečku (ve směru pohledu z daného místa), profil trasy naučné stezky a základní informace o rezervaci. Tematické panely se věnují přírodě i historii místa: (1) Křížová cesta, (2) Rostlinstvo, (3) Kaple sv. Šebestiána a poutní tradice, (4) Boží hrob a péče o rezervaci, (5) Živočichové a hospodaření v lese, (6) Těžba vápence a život v opuštěném lomu, (7) Broukoviště a obyvatelé mrtvého dřeva. Panely stojící na výhledových místech (2, 3, 6) nesou panoramatické fotografie s popisem lokalit, které jsou v dohledu. Informační tabule kombinují texty, fotografie a ilustrace, jejich nedílnou součástí je orientační mapka a box s vysvětlením méně známých (odbornějších) pojmů.

Trasa naučné stezky po Svatém kopečku

Naučná stezka

Svatý kopeček v Mikulově

Svatý kopeček
Vítejte na Svatém kopečku v Mikulově, který je místem, kde se setkávají příroda a lidstvo. Tento výhledový vrch se nachází na pomezí dvou katastrálních území Mikulova a Pálavy. V roce 1993 byl Svatý kopeček prohlášen přírodní památkou a v roce 2007 byl zařazen do seznamu evropsky významných lokalit soustavy Natura 2000.

Ochrana přírody
Svatý kopeček je součástí Pálavy a patří území chráněných druhů, které jsou pro toto pohorí typické. Proto byl již v roce 1986 vyhlášen přírodní památkou. V roce 1993 byl Svatý kopeček prohlášen přírodní památkou a v roce 2007 byl zařazen do seznamu evropsky významných lokalit soustavy Natura 2000.

Svatý kopeček v širším kontextu
28 - počet chráněných druhů rostlin
31 - počet chráněných druhů živočichů
363 - počet chráněných druhů rostlin
1923 - počet chráněných druhů živočichů
1946 - rok vyhlášení památky

Ochranné podmínky
Celá naučná stezka se nachází v chráněném území, proto prosíme návštěvníky o zvláštní pozornost chování v přírodě:
• chodte pouze po zručených stezkách
• neberte žádné vzorky
• nevykládky na dřevěných konstrukcích
• nevykládky na dřevěných konstrukcích

Zastavení naučné stezky
1 Křížová cesta na Svatý kopeček
2 Kaple sv. Šebestiána a pozemní tradice
3 Kaple sv. Šebestiána a pozemní tradice
4 Boliň herb a páté - přírodní rezervace
5 Živočišná a hospodářská lesa
6 Těžba vápence a žit v kámu
7 Broučkovitá a obyvatelstvo metropolitní oblasti

Profil trasy naučné stezky
300
200
100
0
0 100 200 300 m

Legenda
— modrá čára stezky
— zelená čára stezky
— červená čára stezky
— žlutá čára stezky

Mapa
Mikulov
Pálava
Svatý kopeček
Svatý kopeček v širším kontextu

Texty u zastavení
1. Křížová cesta na Svatý kopeček
2. Kaple sv. Šebestiána a pozemní tradice
3. Kaple sv. Šebestiána a pozemní tradice
4. Boliň herb a páté - přírodní rezervace
5. Živočišná a hospodářská lesa
6. Těžba vápence a žit v kámu
7. Broučkovitá a obyvatelstvo metropolitní oblasti

Úvodní tabule naučné stezky a tematická tabule naučné stezky (foto Jiří Kmet)

Tato naučná stezka byla po dokončení rekonstrukce kaplí na Svatém kopečku doplněna panely s informacemi zaměřenými přímo na historii a architekturu těchto staveb. Umístěny byly do zvonice stojící vedle kaple sv. Šebestiána.

Kartografická díla

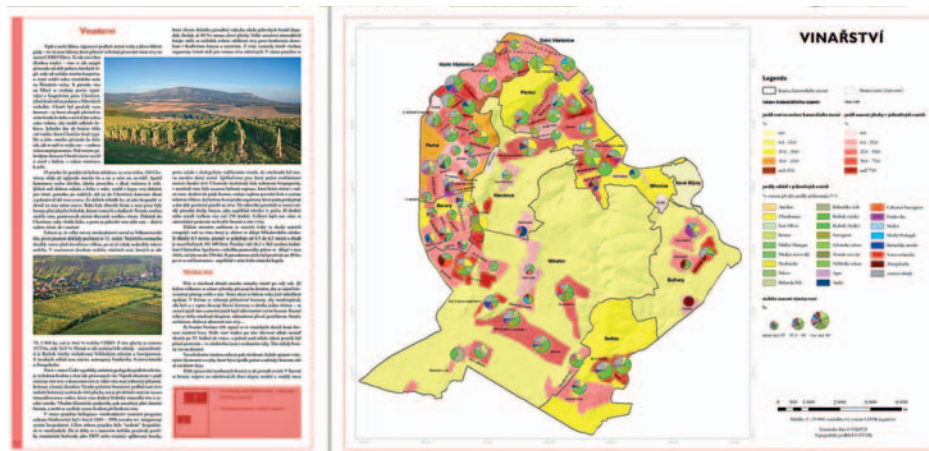
• Atlas CHKO Pálava

Atlasy jako soubory mapových děl týkajících se určitého území představují vhodný zdroj informací o krajině. *Atlas CHKO Pálava* vznikl jako bakalářská práce Jana Miklína (MIKLÍN 2008) a obsahuje celkem 30 map a 31 textových stran rozdělených do 15 kapitol, zahrnujících především přírodovědnou tematiku. Na jednom místě jsou tak shromážděna geodata z nejrůznějších zdrojů, doplněná informačními texty a fotografiemi; atlas může proto sloužit k úvodnímu seznámení s oblastí. Vzhledem k velkému formátu publikace (A3) byly zhotoveny jen čtyři výtisky, atlas je však zdarma k dispozici na webu, a to buď v PDF formátu původní tištěné verze, anebo nově v interaktivní podobě mapové aplikace (bližší viz MIKLÍN 2016).

Tab.: Obsah tištěné verze Atlasu CHKO Pálava

Textová část	Mapová část	Měřítko mapy
Úvod	Mapa ČR	1 : 5 000 000
	Okolí CHKO	1 : 500 000
	Blokdiagram	1 : 50 000
	Ortofotomapa	1 : 35 000
Geologie	Geologie*	1 : 35 000
Reliéf	Geomorfologie*	1 : 50 000
	Geomorfologické členění*	1 : 120 000
	Typy reliéfu*	1 : 120 000
	Sklon svahů	1 : 50 000
	Orientace svahů	1 : 50 000
Krasové a pseudokrasové jevy	Jeskyně Na Turoldu*	cca. 1 : 450
	Liščí díra	cca. 1 : 380
Půdy	Půdní typy*	1 : 50 000
Podnebí	Míra ozáření georeliéfu	1 : 50 000
Vodstvo	Hydrologie*	1 : 50 000
Rostliny a živočichové	Potenciální vegetace*	1 : 120 000
	Biotopy*	1 : 35 000
Ochrana přírody	Ochrana přírody*	1 : 35 000
Problémy CHKO	Problémy CHKO*	1 : 35 000
	Časový vývoj lesních a nelesních porostů v NPR Děvín – Kotel – Soutěska	1 : 15 000 (2×) 1 : 25 000 (4×)
Lesy a lesní hospodářství	Lesní hospodářství*	1 : 50 000
	Věkové stupně	1 : 50 000
Historie a památky	Památky a turistika*	1 : 35 000
Turistika		
Hospodářství	Krajinný kryt*	1 : 100 000
Vinařství	Vinařství*	1 : 35 000

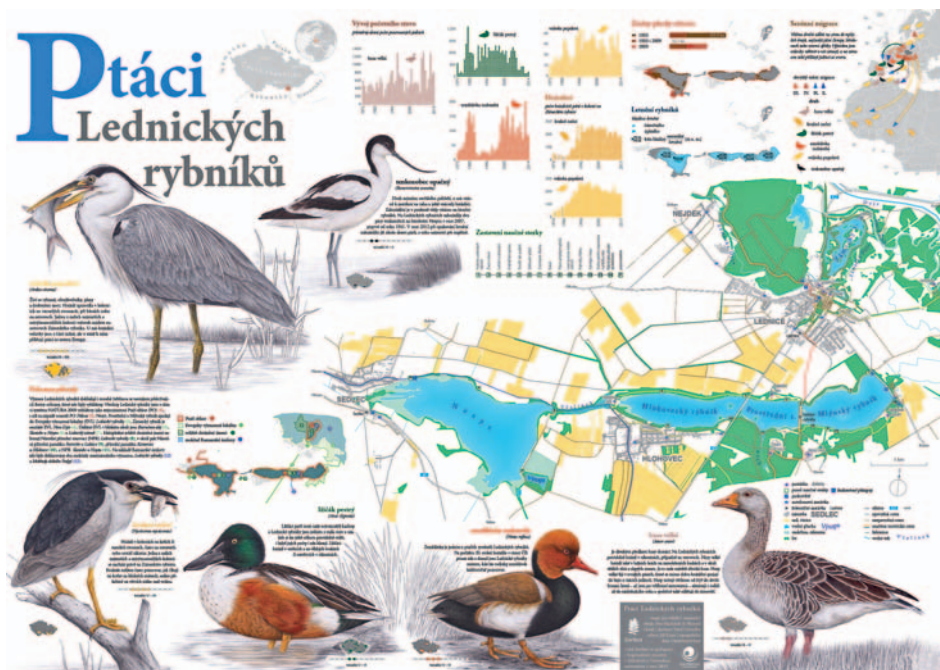
* mapy obsažené také v interaktivní verzi na webu

Atlas CHKO Pálava, titulní list a ukázka dvoustrany

• Mapa Ptáci Lednických rybníků

Mapa do určité míry navazuje na brožuru *Ptáci Lednických rybníků* (KMET 2015), ze které využívá několik ilustrací i textových informací. Cílem této nástěnné mapy je představení lokality Lednických rybníků a monitoringu vybraných ptačích druhů, jemuž se dlouhodobě věnuje zoolog Regionálního muzea v Mikulově Petr Macháček (viz např. MACHÁČEK – PYKAL – ŠEVČÍK – CHOBOTSKÁ 2008, resp. MACHÁČEK 2009). Kromě turistické mapy Lednických rybníků a okolí v měřítku 1 : 20 000 obsahuje mapový list dále mapky zachycující letnění rybníků, ochranu přírody, migraci ptactva a změny v rozsahu rákosinové vegetace, diagramy vývoje početnosti vybraných ptačích druhů spolu s jejich ilustracemi a stručnou charakteristikou. Vybranými druhy jsou lžičák pestrý (*Anas chapeata*), rzrohávka rudozobá (*Netta rufina*), husa velká (*Anser anser*) a kvakoš noční (*Nycticorax nycticorax*), které jsou zároveň hlavními předměty ochrany ptačí oblasti Lednické rybníky; jako příklad jednoho z charakteristických druhů s významnou hnízdní kolonií je doplňuje volavka popelavá (*Ardea cinerea*) a jako příklad extrémně vzácného druhu vázaného na letnění rybníků také tenkozobec opačný (*Recurvirostra avosetta*). Mapa existuje v české i anglické jazykové mutaci a byla spolu s výsledky monitoringu publikována (MIKLÍN – MACHÁČEK 2016), k dispozici je též na webu.

Nástěnná mapa *Ptáci lednických rybníků*

Závěr

V uplynulých letech byly na území CHKO Pálava instalovány informační tabule u všech maloplošných zvláště chráněných území, byla vybudována naučná stezka na Svatý kopeček se sedmi tematickými tabulemi; dále byly vydány brožury *Průvodce NS Děvín a Ptáci Lednických rybníků*, kartografické dílo *Atlas CHKO Pálava*, obsahující široký záběr tematických map a doplňkových textů, a nástěnná mapa *Ptáci Lednických rybníků*. Všechny tyto materiály představují pro širokou veřejnost snadno dostupný zdroj informací o přírodě a krajině CHKO Pálava. Správa CHKO Pálava tak ve spolupráci s dalšími institucemi plní jeden ze svých cílů v oblasti práce s veřejností.

Literatura

- KMET, J. (ed.) 2015: *Ptáci Lednických rybníků*, Mikulov, s. 35 [online]. Dostupné na http://www.sorbus.cz/files/brozura_ptaci_LR_web.pdf [cit. 22. května 2017].
- MACHÁČEK, P. – PYKAL, J. – ŠEVČÍK, J. – CHOBOTSKÁ, H. 2008: Výsledky dlouhodobého monitoringu vodních ptáků na jižní Moravě a v jižních Čechách, Praha.
- MACHÁČEK, P. 2009: *Ptáci Lednických rybníků*, Mikulov.
- MIKLÍN, J. 2008: *Atlas CHKO Pálava*, Ostrava [online]. Dostupné na <http://www.atlas-palavy.cz/> [cit. 22. května 2017].
- MIKLÍN, J. 2012: Atlas of Pálava Protected Area, *Journal of Maps*, roč. 8, č. 4, s. 492–498.
- MIKLÍN, J. 2016: *Atlas CHKO Pálava na internetu*, *ArcRevue*, roč. 25, č. 3, s. 25–27.
- MIKLÍN, J. – MACHÁČEK, P. 2016: Birds of Lednické rybníky Fishponds (Czech Republic), *Journal of Maps*, roč. 12, suppl.1, s. 239–248.
- ŠKOLUDÍKOVÁ, M. 2013: *Naučná stezka Svatý kopeček*, Ostrava.

Jan Miklín – Jiří Kmet

Popularization of Knowledge on the Landscape and Nature of Pálava Protected Landscape Area

Popularization and transfer of scientific knowledge to general public is one task of the reserves administration. The paper describes several recent projects of Pálava Protected Landscape Area Administration in collaboration with other institutions. 26 information panels for all the nature reserves and monuments were installed in 2014. Since spring 2015, there is also new educational trail with seven thematic panels in Svatý kopeček Nature Reserve. Selected species of birds of Lednické rybníky fishponds are presented in a brochure, as well as on wall map together with results of long term birds monitoring. General information on Pálava PLA as well as 30 thematic maps were published in Atlas of Pálava PLA. All the materials are available freely (either as prints or on the internet) and thus available to wide public.